

SAKSBEHANDLER
Kristi Vindedal

VÅR REF.
17/00390-6

ARK. Forvaltningsarkivet 2006-2019
351.8

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

+47 98202846

DERES DATO

VÅR DATO

29.11.2019

TELEFAKS

+47 22 94 04 04

postmottak@ra.no

www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Agder - høring

Vi viser til brev av 18.12.2018 fra Riksantikvaren til aktuelle kommuner i Aust-Agder og Vest-Agder med orientering om prosjektet **Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA)**, og til informasjons- og innspillsmøter 15. og 16.01.2019. Vi viser videre til kontakt mellom fylkeskommunene og aktuelle kommuner. Riksantikvaren sender nå ut forslag om åtte landskap i Agder som skal inngå i registeret Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse. Riksantikvaren ber om uttalelser til forslaget **innen 01.04.2020**.

Høringen går til de kommunene der vi foreslår landskap, til myndigheter på regionalt nivå, næringsorganisasjoner, frivillige organisasjoner og museer på fylkesnivå i Agder. Det er kommunenes og andre myndigheters arealplanlegging og forvaltning registeret vil ha direkte betydning for.

Arbeidet med forslaget er gjennomført i et samarbeid mellom Aust-Agder fylkeskommune, Vest-Agder fylkeskommune og Riksantikvaren. De to fylkeskommunene har valgt å arbeide med dette som et fellesprosjekt i lys av sammenslåing av de to fylkene fra 01.01.2020. Fylkeskommunene har foreslått områder og utarbeidet forslag til beskrivelse. Forslaget er bearbeidet av Riksantikvaren som står ansvarlig for utvalget som nå sendes på høring.

Høringsutkastet omfatter følgende åtte landskap i Agder:

1. Heiberghiane i Setesdal Vesthei, Sirdal, Valle og Bykle kommuner
2. Rygnestad og Flateland, Valle kommune
3. Valle i Setesdal, Valle kommune
4. Sandnes, Åraksbø og Skore, Bygland kommune
5. Knaben og Knabeheia, Kvinesdal kommune
6. Kjellnes og Hågåsen, Flekkefjord kommune
7. Vest-Lista, Farsund kommune
8. Innseilingen til Kristiansand, Kristiansand kommune

Landskapene er beskrevet og vist på kart i høringsutkastet **Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse på Agder**. Lenke til høringsutkastet: <http://hdl.handle.net/11250/2630891>

Formålet med KULA-registeret og betydningen det har for kommunene

For å bidra til å ivareta nasjonalt viktige landskap utarbeider Riksantikvaren et landsomfattende register over Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA-registeret). Dette er et oppdrag fra Klima- og miljødepartementet og et bidrag til å følge opp

Den europeiske landskapskonvensjonen, som Norge har godkjent. Konvensjonen legger vekt på at landskap er en felles ressurs som må sikres gjennom målrettet planlegging, forvaltning og vern. For å kunne gjøre dette på en god måte er det blant annet behov for å kartlegge og prioritere landskap. Kulturminneforvaltningen har et særskilt ansvar for å holde oversikt over og velge ut kulturhistorisk verdifulle landskap.

KULA-registeret skal omfatte landskap av nasjonal kulturhistorisk interesse. Det er et sentralt kunnskapsgrunnlag og skal signalisere tidlig og tydelig hvilke landskap det må tas særlige hensyn til i areal - og sektorplanlegging. Slik vil kulturminneforvaltningen være mer forutsigbar for kommunenes og sektorenes arealplanlegging og forvaltning av landskap. Målet er å bidra til en god forvaltning av landskap generelt og disse nasjonalt viktige landskapene spesielt.

Landskapet har alltid vært i forandring, men omfanget og tempoet i endringene øker. Forvaltningen av de kulturhistoriske sporene i landskapet er derfor mer utfordrende enn tidligere. Samtidig er landskapet med sine historiske verdier en ressurs for samfunnet. Riksantikvaren signaliserer ikke at endring er uønsket i disse områdene. Målet er at registeret skal bidra til at kommunene og andre har et bevisst forhold til kvalitetene i landskapet og landskapsendringer når de planlegger og forvalter det. Slik kan det som er karakteristisk og verdifullt videreføres og styrkes.

Kommunen er gjennom sin arealplanlegging den viktigste forvalteren av landskap. Vi oppfordrer de aktuelle kommunene til å ta et hovedansvar for å ivareta verdiene i disse landskapene. Det er et mål at kommunene skal forvalte KULA-områdene med egne virkemidler, der plan- og bygningsloven er viktigst. Et hovedtiltak er at landskapene ivaretas i kommuneplanens arealdel og legges inn som hensynssone c) med særlig hensyn til landskap med retningslinjer. I tillegg bør det utarbeides generelle bestemmelser for landskapene. Kommunene kan gjennom aktiv planlegging og forvaltning bidra til å utvikle sine landskap som en ressurs for innbyggerne og som grunnlag for næringsvirksomhet, for eksempel reiseliv.

Riksantikvaren forventer at andre myndigheter tar tilstrekkelig hensyn til landskapene i sine planer og tiltak. De ulike sektorene skal legge oversikten til grunn i planlegging og gjennomføring av store tiltak for eksempel innen samferdsel, kraftutbygging og kraftoverføringer.

Utvalget av områder vil være et verktøy for regional kulturminnemyndighet i deres innspill til kommunal og regional arealplanlegging og i samarbeidet med ulike sektormyndigheter. Vi håper at registeret vil bidra til å styrke dialogen mellom kommunene og regional kulturminneforvaltningen tidlig i plansaker, slik at en kan unngå konflikter om arealbruk i kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse.

De faglige rammene for kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse

KULA-registeret er ferdigstilt i Østfold, Hordaland og Troms. Flere andre fylker er i gang med arbeidet, og det tas sikte på at registeret skal være etablert i hele landet innen utgangen av 2021.

Landskapene som velges ut, bidrar til å fortelle historiene om det enkelte fylket og om landet som helhet. Landskapet med sine kulturhistoriske spor kan gi oss kunnskap om fortidens ressursbruk og om endringer som har skjedd i det. Samtidig har landskapene viktige opplevelsesverdier.

KULA-registeret skal omfatte landskap i rurale områder, dvs. utenfor byer og tettsteder, samt utenfor områder som er preget av nyere industri og moderne infrastruktur. Jordbrukslandskap blir vektlagt, men også andre landskap inngår. Dette er hovedlinjene i den tematiske avgrensingen, men i noen tilfeller vil f.eks. mindre tettsteder inngå for å få til en forståelig avgrensing.

Denne tematiske avgrensingen, som er ny fra 2018, henger sammen med at Riksantikvaren vil arbeide med kulturmiljøer og landskap av nasjonal interesse innenfor en tredelt registerstruktur der skillelinjene i hovedsak er knyttet til ulike skala:

- NB!-områdene omfatter kulturmiljøer i historiske bykjerner (etablert register)
- En ny kategori vil omfatte kulturmiljøer i ytre byområder, tettsteder, industrimiljøer med mer (framtidig)
- KULA-områdene som vil omfatte landskap i rurale områder (under etablering)

Mange områder av nasjonal interesse på Agder inngår som NB!-områder med avgrensede miljøer innenfor flere byer. Flere områdetyper vil være aktuelle å vurdere i et framtidig register. Det gjelder for eksempel uthavner, som vanskelig har latt seg plassere inn som større landskap i KULA-registeret.

I noen tilfeller inngår landskap som også har en annen type status i KULA-områdene. Området 2. Rygnestad og Flateland i Valle og området 7. Vest-Lista i Farsund kommune er landskap som også inngår i satsingen *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket*. Riksantikvaren har valgt å ta med disse i forslaget til KULA-registeret fordi de er kulturhistorisk viktige i en nasjonal sammenheng og derfor bør inngå i Riksantikvarens register.

De to ordningene har ulike innretning: *Utvalgte kulturlandskap* er en økonomisk tilskuddsordning og et samarbeid mellom landbruks-, natur- og kulturminneforvaltningen. Satsingen legger opp til aktiv brukermedvirkning og deltakelse. KULA-registeret er kulturminneforvaltningens kunnskapsgrunnlag med oversikt over nasjonalt viktige landskap og et signal til kommunal planlegging og til sektorplanlegging.

Deler av landskapsvernområder og andre naturvernområder, samt fredete kulturminner inngår i noen av KULA-områdene. For disse gjelder de tilhørende verne-/fredningsbestemmelser.

Høringsutkastet - beskrivelse og vurdering av landskapene

Høringsutkastet inneholder innledningsvis en beskrivelse av landskap og kulturhistorie på Agder. Beskrivelsen gir en ramme for utvalget av områder, og dekker også viktige historiske temaer som på grunn av den tematiske avgrensingen omtalt over, ikke gjenspeiles i de åtte landskapene.

Etter den innledende omtalen er hvert landskap beskrevet med vekt på det kulturhistoriske innholdet. I utvalget av områder har vi vært opptatt av de viktigste utviklingstrekkene og hvilke strukturer, mønstre og sentrale elementer, som det er mulig å oppfatte i landskapet i dag. Beskrivelsen kan også omhandle den delen av historien som er knyttet til tro, hendelser og tradisjoner, og til erfaringsbasert kunnskap om bruken av landskapet.

For hvert landskap angis en landskapskarakter som er en kort karakteristikk av hva som preger akkurat dette landskapet. Videre gis det en begrunnelse for hvorfor nettopp dette landskapet er av nasjonal interesse - en vurdering av hvilke viktige verdier landskapet har. Dette kan omfatte viktige faser i historien, strukturer i landskapet, byggeskikk og arkitektur,

virksomheter, hendelser, tro og tradisjon, etniske gruppers kultur og landskap med spor fra forhistorien.

Et avsnitt til slutt tar for seg sårbarhet og retningslinjer for forvaltning. Her beskrives hva landskapet er sårbart for, hva som kan påvirke særpreget (landskapskarakteren) negativt og redusere verdiene (den nasjonale interessen). På bakgrunn av sårbarheten skisseres retningslinjer med viktige punkter å ta hensyn til for planlegging og forvaltning. Disse bør blant annet danne grunnlag for kommunens utforming av generelle bestemmelser og retningslinjer.

Riksantikvaren tar sikte på å ferdigstille registeret for Agder i løpet av første halvår 2020, etter høring og bearbeiding etter den. Høringsinstansene blir orientert i brev med oppsummering av høringen og endelig rapport. Landskapene vil samtidig bli lagt inn i Riksantikvarens kulturminnedatabase, Askeladden.

Merknader til høringsutkastet

Riksantikvaren ber høringsinstansene om alle typer tilbakemeldinger og innspill til forslaget, men ber særlig om følgende:

- Merknader til utvalget av landskap som er foreslått i fylket og til enkeltområder
- Merknader og eventuelle nye opplysninger til områdebeskrivelse, størrelse og avgrensing av det enkelte område, herunder bruk av stedsnavn og gjerne bidrag til flere bilder fra landskapene
- Merknader til retningslinjer for forvaltning av områdene, sårbarhetsvurderinger og opplysninger om planstatus og -utvikling

Vi viser til Riksantikvarens nye veileder [Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse. Kommunal og regional forvaltning \(2019\)](#). Den gir utdypende informasjon om hva KULA-registeret er og hvordan kommunen, regional kulturminneforvaltning og sektormyndigheter kan forvalte Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse.

Vennlig hilsen

Kristine Johansen (e.f.)
seksjonssjef

Kristi Vindedal
prosjektleder

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Aust-Agder fylkeskommune		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
Bygland kommune		Kommunehuset	4745 BYGLAND
Bykle kommune		Sarvsvegen 14	4754 BYKLE
Farsund kommune		Postboks 100	4552 FARSUND
Fiskeridirektoratet - Region Sør		Pb 185 Sentrum	5804 BERGEN
Flekkefjord kommune		Kirkegaten 50	4400 FLEKKEFJORD
Forsvarsbygg		Postboks 405 Sentrum	0103 OSLO
Fortidsminneforeningen - Aust-Agder avdeling		Postboks 76	4801 ARENDAL
Fortidsminneforeningen - Vest-Agder avdeling		Kronprinsens gate 59	4614 KRISTIANSAND S
Fylkesmannen i Agder		Postboks 788 Stoa	4838 ARENDAL
Kristiansand kommune		Postboks 417 - Lund	4604 KRISTIANSAND S
Kvinesdal kommune		Nesgata 11	4480 KVINESDAL
Kystverket - Sørøst		Postboks 1502	6025 ÅLESUND
NVE region sør		Anton Jenssens gate 7 Postboks 2124	3103 TØNSBERG
Sirdal kommune		-	4440 TONSTAD
Statens vegvesen - Region sør		Serviceboks 723	4808 ARENDAL
Statnett SF - Trondheim		Postboks 9439 Sluppen	7493 TRONDHEIM
Valle kommune		Postboks 4	4747 VALLE
Vest-Agder fylkeskommune		Postboks 517 Lundsiden	4605 KRISTIANSAND S
Agder bondelag		Postboks 298	4663 KRISTIANSAND S
Agder historielag		Postboks 136	4662 KRISTIANSAND S
Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag		Co Norsk Bonde- og småbrukarlag, Akersgata 41	
Aust-Agder museum og arkiv			Arendal
Aust-Agder Turistforening		Postboks 369	4803 ARENDAL
DNT SØR		Postboks 633	4665 KRISTIANSAND S
Forum for Natur og Frilufsliv Agder		Postboks 101	KRISTIANSAND S
Kulturhistorisk museum - Universitetet i Oslo		Postboks 6762 St. Olavs plass	0130 OSLO
Vest-Agder Bonde- og Småbrukarlag		co Norsk Bonde- og Småbrukarlag,	0158 OSLO

		Akersgata 41	
Vest-Agder-museet		Odderøyveien 21	4610 KRISTIANSAND S
Fiskarlaget Sør		co Norges Fiskarlag, postboks 1233 Torgard, 7462 Trondheim	